

УДК 338.24

DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V41(2023)-22

Шевченко А. А., кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії і економіки підприємства, Одеський державний аграрний університет, м. Одеса, Україна

ORCID: 0000-0002-3581-7884

e-mail: alisochka1978@gmail.com

Петренко О. П., кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії і економіки підприємства, Одеський державний аграрний університет, м. Одеса, Україна

ORCID: 0000-0001-9722-3785

e-mail: Leka_m@ukr.net

Бірагова О. В., магістр спеціальності 051 «Економіка», Одеський державний аграрний університет, м. Одеса, Україна

e-mail: biragova.oksana@ukr.net

Виробничий потенціал аграрних підприємств в умовах невизначеності

Анотація. В статті досліджено сутність виробничого потенціалу аграрних підприємств та виклики сучасності в умовах невизначеності щодо його використання. Серед ключових викликів, які передбачаються у найближчій перспективі для аграрних підприємств окреслено: брак робочої сили, зростання цін та обмежений доступ на ресурси, дефіцит кормів для тварин. Виділено потенційні ризики для аграрних підприємств в умовах невизначеності. За результатами SWOT - аналізу аграрних підприємств в Україні, враховуючи сучасний воєнний конфлікт та складну геополітичну ситуацію, означено можливості, загрози, сильні та слабкі сторони для сталого розвитку підприємств. Окреслено ключові аспекти підтримки сільськогосподарського сектору, такі як: вертикальна інтеграція, фінансова підтримка, консультації та навчання, безпека працівників. Зазначено, що відновлення сільського господарства в Україні після втрат вимагає системного та комплексного підходу.

Ключові слова: виробничий потенціал; аграрні підприємства; ризик; невизначеність; можливості; загрози; сильні сторони; слабкі сторони.

Shevchenko Alisa, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Economic Theory and Economics of Enterprises, Odessa State Agrarian University, Odessa, Ukraine

Petrenko Olga, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Economic Theory and Economics of Enterprises, Odessa State Agrarian University, Odessa, Ukraine

Biraghova Oksana, master of specialty 051 "Economics, Odessa State Agrarian University, Odessa, Ukraine

Production Potential of Agricultural Enterprises Under Conditions of Uncertainty

Abstract. Introduction. At the current stage of the development of the economy of Ukraine, the effective activity of agricultural enterprises is important, the effectiveness of which is connected with the timely provision of all necessary production resources. The events of recent years force farmers to make decisions in conditions of uncertainty, when there are several options for the development of events. Agricultural enterprises work in difficult conditions of underutilization of production capacities, insufficient staffing and face other negative factors. Forecasting activities in conditions of uncertainty and randomness are always associated with risks for agricultural enterprises.

Purpose. The purpose of the article is to analyze the state of production potential of agricultural enterprises and identify modern challenges in conditions of uncertainty.

Results. The study revealed the main challenges expected in the near future for agricultural enterprises, namely: labor shortage, rising prices and limited access to resources, shortage of animal feed. According to the results of the SWOT analysis, taking into account the modern military conflict and the complex geopolitical problem, the opportunities, threats, strengths and weaknesses for the sustainable development of agricultural enterprises are determined. Key aspects of support to the agricultural sector are outlined, such as: vertical integration, financial support, extension and training, worker safety.

Conclusions. On the basis of the conducted research, it was determined that the production potential of agriculture is a key aspect for ensuring sustainable development and the efficiency of the functioning of agricultural enterprises; the military conflict and its consequences, such as the blockade of seaports and constant shelling, significantly affected the agricultural sector of Ukraine, which led to difficulties in foreign trade, disruption of logistics and access to resources; assessment of risks and uncertainties requires a systematic approach and development of risk management strategies.

¹Стаття надійшла до редакції: 09.10.2023

Received: 09 October 2023

Keywords: production potential; agricultural enterprises; risk; uncertainty; opportunities; threats; strengths; weaknesses.

JEL Classification: O13; O18; Q10; Q19.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економіки України важливим є ефективна діяльність аграрних підприємств, результативність яких пов'язана зі своєчасним забезпеченням усіма необхідними виробничими ресурсами. Події останніх років змушують аграріїв приймати рішення в умовах невизначеності, коли можливі є декілька варіантів розвитку подій. Прогнозування діяльності в умовах невизначеності й випадковості завжди пов'язано із ризиками для аграрних підприємств.

Аграрії працюють в складних умовах недовикористання виробничих потужностей, недостатнього кадрового забезпечення та стикаються з іншими негативними явищами. Російська військова агресія проти України призвела до значних руйнувань в індустріальному секторі та інфраструктурі, а також супроводжується великою кількістю людських втрат та соціальних збитків, що наклало свій відбиток на виробничий потенціал країни. Цей конфлікт призвів до скорочення робочих місць та доходів, вплинув на зменшення купівельної спроможності, розмірів національних активів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням питань управління виробничим потенціалом аграрного сектора та його аналізом в умовах невизначеності присвячують свої праці багато науковців. Так, у своєму дослідженні Карась Ю.М. розкриває сутність «виробничого потенціалу» в контексті забезпечення економічної стійкості аграрного підприємства та продовольчої безпеки держави [1]. Михайленко В.М. та Черняк Н.І. вказують, що: «...виробничий потенціал доцільно розглядати як внутрішні можливості АПК по виробництву продукції, що характеризуються наявністю, складом, якістю системно збалансованих на технологічній, інноваційній, інвестиційній, інформаційній і організаційній основі ресурсів і ефективністю їхнього використання» [2]. Лапін Є.В. відмічає виробничий потенціал, як «... систему матеріальних і трудових факторів, що забезпечують досягнення мети виробництва» [3, с. 12-13]. Воронкова Т.Є. та Вовкодав А.Ю. стверджують, що подальший стратегічний розвиток підприємства і планування інших напрямків неможливий без діагностики виробничого потенціалу [4]. Деякі автори вказують на те, що «...ефективність економічного розвитку аграрних підприємств визначає рівень матеріального забезпечення країни, задоволення потреб споживчого сектору, економічного зростання національної економіки загалом, політичної ситуації та її інтеграції в Європейський Союз зокрема [5, с. 196].

На потенційні ризики аграрного підприємства в умовах невизначеності в контексті формування системи діагностики складових потенціалу

підприємства вказує Скриньковський Р.М. Серед яких виділяє: ризики фінансові, виробничі, трудові, соціально-економічні, інноваційно-інвестиційні; ризики через брак інформації, за умов невизначеності, від впливу суб'єктів середовища [6, с. 191]. Група авторів [7, с. 248], досліджуючи ризики аграрних підприємств, запропонувала математичну модель аналізу ризиків у сільському господарстві в умовах невизначеності. Проте ситуація з ризиками зовнішнього середовища залишається актуальною і не вирішеною, що актуалізує тему дослідження.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є проведення аналізу стану виробничого потенціалу аграрних підприємств та виявлення викликів сучасності в умовах невизначеності.

Основні результати дослідження. Термін «потенціал» походить від латинського слова «potentia», що означає приховану силу або можливість, яка може виявитися за певних умов. У загальному розумінні, «потенціал» вказує на внутрішні резерви або можливості, які можуть бути використані для досягнення конкретних результатів або розвитку, але на цей час ще не були повністю реалізовані. Це поняття застосовується до різних контекстів, включаючи особистість, функціонування організацій, розвиток економіки, країн або окремих галузей. Потенціал може являти собою можливості для росту, резерви ресурсів, а також здатність до досягнення вищого рівня ефективності та доходності. Розуміння та використання потенціалу можуть стати важливими складовими успіху в різних сферах діяльності.

Виробничий потенціал підприємства можна визначити як унікальні можливості та ресурси, які воно має у своєму арсеналі й може використовувати для досягнення своїх стратегічних цілей та підвищення своєї конкурентоспроможності на ринку. Цей потенціал містить не лише фізичні ресурси, такі як обладнання і технології, але і людські ресурси, знання, навички та інноваційний потенціал. Розуміння та ефективне використання виробничого потенціалу є ключовим фактором для успішного розвитку підприємства і досягнення високої прибутковості.

В науковій літературі [8, с. 186] зазначається, що ступінь ризику напряму залежить від рівня невизначеності під час прийняття будь-якого рішення. Також є думка, що невизначеність є наслідком неможливості передбачення розвитку подій та обставин або факторів до яких можуть призвести вони. З іншого боку можна розглянути невизначеність через відсутність повної та точної інформації.

У процесі аналізу рівня виробничого потенціалу аграрного підприємства важливо враховувати різні ризики, які можуть впливати на його діяльність. Ці

ризиків можуть бути як внутрішніми, пов'язаними з управлінням та діяльністю підприємства, так і зовнішніми, зумовленими економічними, соціальними чи політичними факторами. Аналіз цих

потенційних ризиків у контексті невизначеності допомагає підприємству адаптуватися до змін в економічному середовищі (рис. 1).

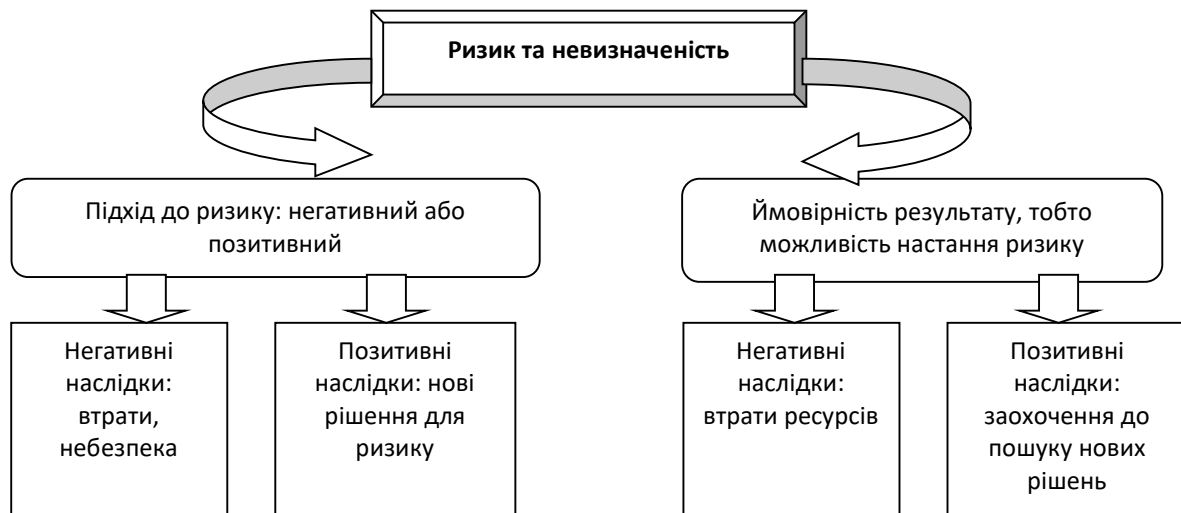

Рисунок 1 – Фактори використання виробничого потенціалу в умовах невизначеності

Джерело: сформовано авторами

У зв'язку з воєнною ситуацією в країні, навколишні умови стають більш нестабільними й складними для передбачення. Воєнний конфлікт може спричинити значні зміни в економіці, суспільстві та політичній сфері, що створює додаткові ризики та невизначеність для аграрного підприємства.

В цих умовах підприємство повинно бути особливо уважним та готовим до швидкої та ефективної реакції на зміни. Важливо розглядати війну як один із можливих ризиків і розробляти стратегії та плани дій для запобігання можливим загрозам, забезпечення безпеки свого персоналу та майна, а також збереження фінансової стабільності.

Аналіз за складовими SWOT - аналізу аграрних підприємств в Україні, враховуючи сучасний воєнний

конфлікт та складну геополітичну ситуацію, дозволяє детально розглянути їх сильні та слабкі сторони, а також можливості та загрози щодо використання виробничого потенціалу. SWOT-аналіз надає глибокий і всебічний огляд виробничого потенціалу та акцентує на чотирьох ключових аспектах (табл. 1).

Аналіз розкриває ключові фактори, які впливають на стійкість та перспективи розвитку аграрного сектору в умовах нестабільності та політичного конфлікту. На основі проведеного SWOT-аналізу можемо розглянути можливості прийняття рішень аграрними підприємствами в умовах глобальних викликів.

Таблиця 1 SWOT-аналіз особливостей використання виробничого потенціалу аграрних підприємств в Україні в умовах невизначеності

№	Сильні сторони	Слабкі сторони
1	Ефективне управління ризиками, що дозволить адекватно реагувати на негативні події та зберігати фінансову стійкість	Залежність від імпорту / експорту деяких ресурсів
2	Здатність використовувати новітні технології, інноваційні ідеї для більш ефективного розвитку та підвищення конкурентоспроможності на ринку	Брак робочої сили через мобілізацію в ЗСУ та зовнішню міграцію
3	Досвідчений людський потенціал	Енергетичні перебої: електроенергія, паливо та ін. ресурси
4	Інноваційні рішення	Обмежені можливості розвитку
5	Гнучкість логістики й постачання	Технологічна та технічна застарілість
6	Стійкість до змін в регуляційному середовищі	Низький рівень гнучкості виробництва
7	Релокація підприємств	Конкурентність цін
8	Впровадження енергоефективних та ресурсощадних технологій	Політична нестабільність
9		Недостатнє фінансове забезпечення
10		Скорочення інвестицій

	Можливості	Загрози
1	Локальні ринки: зміна попиту може створити можливості для розширення на внутрішньому ринку	Обмеження в постачаннях (сировина, компоненти та ін.) та збуту продукції
2	Розвиток нових продуктів або послуг, які відповідають новим (незабезпеченим) потребам	Пошкодження або знищення інфраструктури
3	Розширення географії ринків	Зміна в регуляційному середовищі
4	Співпраця з урядом	Геополітичні зміни, можуть призвести до обмежень на міжнародній торгівлі та спричинити нестабільність в постачанні сировини
5	Співпраця з іншими виробниками, створення колаборацій	Тарифні бар'єри та торгові обмеження, що можуть призвести до ще більшого скорочення можливостей на ринку збуту
6	Диджиталізація та цифрові ініціативи, що дозволить підвищити ефективність та забезпечити конкурентну перевагу	Скорочення робочої сили чоловічої статі
7	Оптимізація виробничих процесів	Дефіцит енергетичних ресурсів
8	Розвиток зеленої стратегії бізнесу	Забруднення довкілля
9	Розвиток циркулярної економіки	Інфляція виробництва
10	Гнучкість виробництва	Зниження купівельної спроможності населення

Джерело: сформована авторами

Серед сильних сторін можна виділити вміння ефективно управляти ризиками, здатність використовувати сучасні передові технології, а також активну цифрову трансформацію. Аграрії проявляють стійкість і розуміють важливість та необхідність адаптуватись за «новими правилами» – управляти ризиками через постійне збереження усіх складових виробничих ресурсів. На нашу думку, цього можливо досягнути за умов ресурсо- та енергоощадження. Така діяльність має бути спрямована на усі стадії виробничих процесів аграрного підприємства. [9, с. 145]. Ресурсоощадний ефект буде відчутним вже з першого року такого господарювання. Все це дозволить аграрним підприємствам оптимізувати виробництво, знижувати витрати й залишатися конкурентоспроможними.

Слід зазначити, що умови невизначеності змушують аграріїв адаптуватись через систематичне прийняття рішень на основі інновацій: збереження ресурсів, розв'язання питань кадрового забезпечення, забезпечення логістики та ін.

Щодо кадрового забезпечення, то не зважаючи на труднощі, заклади вищої освіти в Україні працюють над підготовкою професіоналів для аграрної сфери. Проте, сучасна молодь не виявляє бажання повертатися працювати в село. Головною задачею керівництва в аграрних підприємствах наразі є необхідність формування грошової та моральної мотивації для випускників ЗВО з метою їх подальшого працевлаштування.

Важливою перевагою є також їх логістична гнучкість, як показує досвід останніх двох років. Але, на нашу думку, посилити цю перевагу на майбутнє можливо коштом концентрації зусиль в аграрному виробництві на забезпеченні внутрішнього попиту на продукцію. В Україні досить сприятливі умови для вирощування багатьох с.-г. культур, які є мало

поширеними через традиційність в рослинництві, яка склалась за останні 10 років.

Серед слабких сторін аграрних підприємств в Україні важливими є кілька ключових аспектів.

По-перше, залежність від імпорту сировини, що створює уразливість підприємств перед змінами у зовнішньому середовищі, такими як торгові обмеження або конфлікти. Це може призвести до перерв у постачанні необхідних матеріалів і сировини, що негативно впливає на виробництво та здатність підприємств виконувати зобов'язання перед клієнтами.

По-друге, недостатня кількість кваліфікованих кадрів у сільському господарстві може стати серйозним обмеженням для розвитку та інноваційного зростання. Воєнний конфлікт, мобілізація та міграція можуть призвести до дефіциту робочої сили, особливо на посадах, які вимагають спеціалізованої освіти та навичок.

По-третє, застарілі технології можуть обмежувати продуктивність та конкурентоспроможність аграрних підприємств. Нездатність до модернізації може призвести до витрат, які перевищують прибуток.

З урахуванням цих факторів, аграрні підприємства повинні акцентувати свою увагу на стратегіях з управління ризиками, модернізації технологічних процесів і розширенні діяльності. До цього можна додати підтримку та перекваліфікацію робочої сили та підготовку персоналу жіночої статі для виконання технологічних операцій, на яких раніше працювали чоловіки; впровадження енергоефективних рішень та цифрових ініціатив для підвищення конкурентоспроможності та стійкості підприємств.

Окреслені загрози щодо використання виробничого потенціалу аграрних підприємств є підґрунтям для формування системи превентивних заходів щодо їх пом'якшення та нівелювання. Більшість зазначених загроз можливо уникнути тільки

при виваженій державній політиці та державному регулюванні в Україні.

Відповідно до даних національного опитування сільських господарств в Україні, можна зауважити, що кожен четвертий респондент рішуче припинив або редукував свою аграрну діяльність у зв'язку з впливом військового конфлікту. Усереднено на національному рівні, близько 57% опитаних господарств використовували від'ємні стратегії для подолання економічних труднощів, такі як розходження

заощаджень, залучення кредитів, реалізація виробничих активів, обмеження витрат на медичну опіку, або скорочення витрат на аграрні ресурси, такі як добрива, пестициди, корми для тварин і ветеринарна допомога.

Таким чином, серед ключових викликів, які передбачаються у найближчій перспективі для аграрних підприємств, можна виділити наступні аспекти (рис. 2).

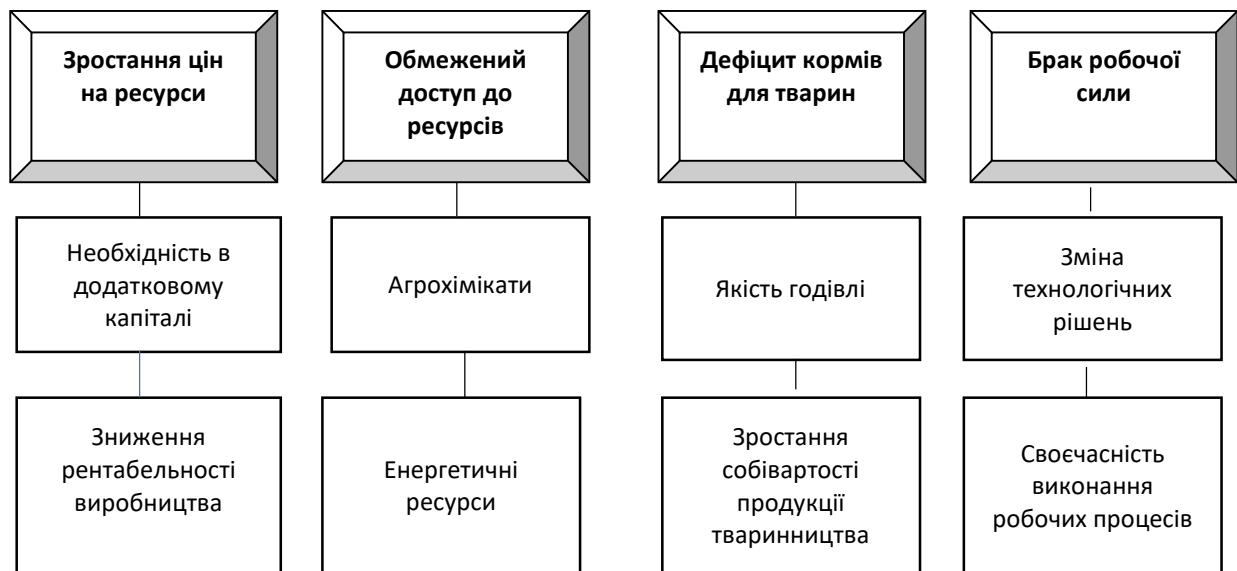

Рисунок 2 – Виклики сільськогосподарському сектору України у 2023-2024 МР

Джерело: сформовано авторами

Попри усі труднощі, Україна плідно працює над посівом озимих культур. У другій половині вересня 2023 року було висіяно озимого ріпаку на площі 1 мільйон гектарів і зернових культур на площі 585 тисяч гектарів. До зернових входять пшениця, ячмінь і жито з площами по 514 тисяч, 47 тисяч і 24 тисячі гектарів відповідно [10].

Станом на першу половину вересня сільські працівники збільшили площу посіву озимих зернових культур на 336 тисяч гектарів, продемонструвавши свою вірність та завзятість у розвитку галузі. Ці дані свідчать про наполегливість та ефективну роботу сільськогосподарських працівників, які продовжують працювати в умовах викликів, обмежень та війни. Зазначені можливості необхідно використовувати комплексно в аграрному секторі з метою зростання ефективності використання виробничого потенціалу.

На нашу думку, ефективність використання виробничого потенціалу аграрних підприємств в Україні в майбутньому потребує державної підтримки через комплекс заходів та стратегій:

- вертикальна інтеграція аграрного сектору в напрямку вітчизняного нарощування виробництва усіх необхідних ресурсів;
- фінансова підтримка: забезпечення доступу до фінансових ресурсів для закупівлі насіння, добрив,

обладнання та робочої сили допоможе збільшити виробництво та підтримати сільськогосподарські підприємства;

- консультаційні послуги: надання сільським працівникам доступу до консультацій та навчання щодо сучасних агропрактик та управління підприємством сприятиме підвищенню їхньої ефективності;
- посилення безпеки: у воєнних умовах важливо забезпечити захист сільських працівників та їхнього майна від можливих загроз;
- розвиток інфраструктури: вдосконалення інфраструктури, зокрема транспортної, сприяє оптимізації процесів обміну і зберігання сільськогосподарської продукції;
- залучення інвестицій: створення інвестиційного клімату та повернення інвестицій у розвиток сільського господарства сприяє його модернізації та росту;
- соціальна підтримка: забезпечення соціального захисту для сільських працівників та їхніх сімей важливо в умовах нестабільності та воєнного конфлікту.
- збереження довкілля: збереження навколишнього середовища та природних ресурсів є

важливим аспектом для довгострокового розвитку сільського господарства.

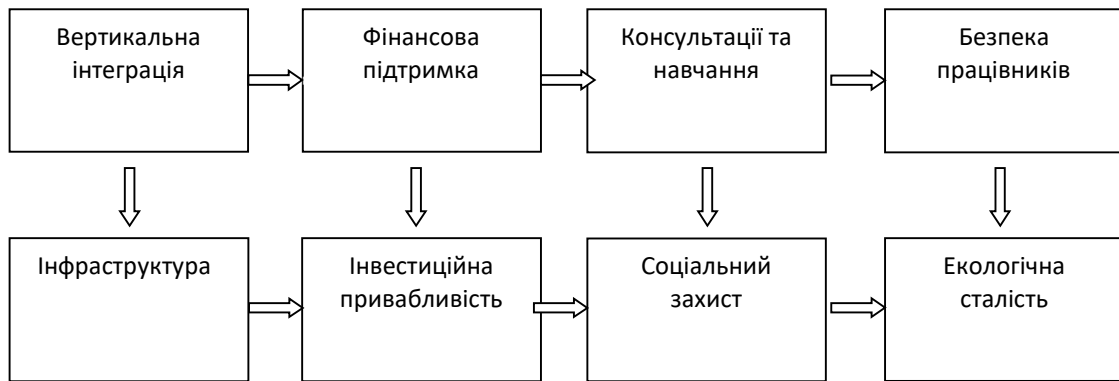

Рисунок 3 – Ключові аспекти підтримки сільськогосподарського сектору

Джерело: сформовано авторами

Відновлення сільського господарства в Україні після втрат вимагає системного та комплексного підходу. Цей підхід має на меті підтримку фермерських господарств, розвиток необхідної інфраструктури, а також забезпечення доступу до необхідних ресурсів і сучасних технологій. Такий комплексний підхід не тільки спрямований на відновлення втрачених можливостей, але й створення міцної основи для майбутнього економічного розвитку.

Висновки. На підставі проведеного дослідження, можна зробити наступні висновки:

- виробничий потенціал сільського господарства є ключовим аспектом для забезпечення сталого розвитку та ефективного функціонування аграрних підприємств. Цей потенціал охоплює ресурси, технології, кваліфікований персонал та інші фактори, які визначають продуктивність та конкурентоспроможність галузі;
- воєнний конфлікт та його наслідки, такі як блокада морських портів та постійні обстріли, істотно

впливають на аграрний сектор в Україні. Це призводить до складнощів у зовнішній торгівлі, логістиці та доступі до ресурсів, що ставить під сумнів можливість аграрних підприємств забезпечувати стабільну та прибуткову діяльність;

- аналіз виробничого потенціалу аграрних підприємств в умовах невизначеності, пов'язаної з воєнним конфліктом, передбачає докладне дослідження всіх аспектів діяльності. Оцінка ризиків і невизначеності вимагає системного підходу та розробки стратегій управління ризиками;

- потенціал аграрного сектору має не лише можливості для виробництва сільськогосподарської продукції, але й адаптацію до змін у зовнішньому середовищі.

Все це вказує на те, що аграрні підприємства повинні активно працювати над розвитком альтернативних ринків, залученням нових інвестицій та розробкою стратегій ризик-менеджменту для забезпечення стабільності та виживання на що і будуть спрямовані подальші дослідження.

Література:

1. Карась Ю.М. Теоретичний зміст поняття «виробничий потенціал» аграрного підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 46. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2032/1961>.
2. Михайленко В.М., Черняк Н.І. Моделі прийняття рішень у управлінні виробничим потенціалом агропромислового комплексу регіону. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: «Технічні науки»*. 2009, №1. С. 257-261. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/tech/2009_1/zmist.files/58.pdf.
3. Лапін Є.В. Економічний потенціал підприємств промисловості: формування, оцінка, управління : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : 08.07.01. Харків, 2006. 37 с. URL: <http://kpi.kharkov.ua/archive/PhD/abstract/2006/Лапін%20Є.В.%20-%20Економічний%20потенціал%20підприємств%20промисловості%20-%20формування,%20оцінка,%20управління.pdf>
4. Воронкова Т.Є., Вовкодав А.Ю. Діагностика виробничого потенціалу підприємства. *Економічний простір*. 2020. №160. С. 51-54. URL: <http://www.prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/654/636>.
5. Шабатура Т.С., Петренко О.П. Експортний потенціал підприємств агропродовольчого сектору України. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Вип. 2(13). С. 195-201. URL: http://rev.kpu.zp.ua/journals/2019/2_13_uk/33.pdf.
6. Скриньковський Р.М. Діагностика фінансового, виробничого, трудового, соціально-економічного та інноваційно-інвестиційного потенціалів і аналіз потенційних ризиків підприємства в умовах невизначеності. *Проблеми економіки*. 2015. №2. С. 186-193. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2015-2_0-pages-186_193.pdf.

7. The economic-mathematical model of risk analysis in agriculture in conditions of uncertainty / R.V. Levkina and etc. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol 3, №30. P. 248-255. URL: <http://lib.osau.edu.ua/jspui/handle/123456789/2706>.
8. Сарай Н. Невизначеність як першопричина ризику діяльності підприємств регіону. *Проблеми економіки*. 2015. № 2. С. 186-192. URL:<http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/24406/1/Сарай%20Н.pdf>.
9. Шевченко А., Шкрабак Ю. Ресурсозбереження через дотримання науково-обґрунтованої системи сівозмін. *Міжгалузеві наукові дослідження: можливості та варіанти впровадження* : зб. наукових праць Всеукр. наук.-практ. конф., 09 груд. 2021 р. Ніжин : НДУ Гоголя, 2021. С.145-149. URL: http://nati.org.ua/docs/science/2021/Conference_09122021_p001.pdf.
10. Міністерство аграрної політики та продовольства України : офіційний веб-сайт. URL: <https://minagro.gov.ua/>.
11. Аграрний сектор економіки : підсумки 2022 року та прогноз на 2023 рік. *Національний інститут стратегічних досліджень* : веб-сайт. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ahrarynyy-sektor-ekonomiky-pidsumky-2022-ta-prohnoz-na-2023-rik>.

References:

1. Karas, Yu.M. (2022). Theoretical content of the concept of production potential of an agricultural enterprise. *Economics and Society*, 46. Retrieved from <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2032/1961> [in Ukrainian].
2. Mikhaileiko, V.M. & Chernyak, N.I. (2009). Decision-making models in the management of the production potential of the agro-industrial complex of the region. *Visnyk Khmelnyckogo nacionalnogo universytetu. Serija: «Tekhnichni nauky»*, 1. 257-261. Retrieved from http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/tech/2009_1/zmist.files/58.pdf [in Ukrainian].
3. Lapin, E.V. (2006). *The economic potential of the industrial enterprise: forming, evaluation and management* (Abstract of Ph.D. Thesis). *Ekonomika promyslovosti*. Kharkiv : Nacionalnyj tekhnichnyj universytet «Kharkivskij politekhnichnyj instytut» [in Ukrainian].
4. Voronkova, T.E. & Vovkodav, A.Yu. (2020). Diagnostics of the production potential of the enterprise. *Economic space*, 160. 51-54. Retrieved from <http://www.prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/654/636> [in Ukrainian].
5. Shabatura, T.S. & Petrenko, O.P. (2019). Export potential of enterprises of the agro-food sector of Ukraine. *Priazov Economic Herald*, 2(13). 195-201. Retrieved from http://pev.kpu.zp.ua/journals/2019/2_13_uk/33.pdf [in Ukrainian].
6. Skrynkovsky, R.M. (2015). Diagnostics of financial, production, labor, socio-economic and innovation-investment potentials and analysis of potential risks of the enterprise in conditions of uncertainty. *Problems of the economy*, 2. 186-193. Retrieved from https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2015-2_0-pages-186_193.pdf [in Ukrainian].
7. Levkina, R.V., Kravchuk, I.I., Sakhno, I.V., Kramarenko, K.M. & Shevchenko, A.A. (2019). The economic mathematical model of risk analysis in agriculture in conditions of uncertainty. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 3(30). 248-255. Retrieved from <http://lib.osau.edu.ua/jspui/handle/123456789/2706> [in English].
8. Sarai, N. (2015). Uncertainty as the root cause of the risk of enterprises in the region. *Problems of the economy*. 2. 186-192. Retrieved from URL:<http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/24406/1/Сарай%20Н.pdf> [in Ukrainian].
9. Shevchenko, A. & Shkrabak, Yu. (2021). Resource conservation through adherence to a scientifically based crop rotation system. *Zbirnyk naukovykh pracj Vseukrajinsjkoji nauково-praktyčnoji konferenciji* [Collection of scientific works of the All-Ukrainian Scientific and Practical conferences], Mizhgaluzevi naukovi doslidzhennja: mozhlyvosti ta varianty vprovadzhennja [Interdisciplinary scientific research: possibilities and options implementation]. Nizhyn : NDU Ghogholja,145-149. Retrieved from http://nati.org.ua/docs/science/2021/Conference_09122021_p001.pdf [in Ukrainian].
10. Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine (2023). *Official web-site*. Retrieved from <https://minagro.gov.ua/> [in Ukrainian].
11. National Institute of Strategic Studies (2021). Agrarian sector of the economy: results of 2022 and forecast for 2023. Retrieved from <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ahrarynyy-sektor-ekonomiky-pidsumky-2022-ta-prohnoz-na-2023-rik> [in Ukrainian].

